

Mladá veda

Young Science

Mladá veda

Young Science

MEDZINÁRODNÝ VEDECKÝ ČASOPIS MLADÁ VEDA / YOUNG SCIENCE

Číslo 2, ročník 11., vydané v júni 2023

ISSN 1339-3189, EV 167/23/EPP

Kontakt: info@mladaveda.sk, tel.: +421 908 546 716, www.mladaveda.sk

Fotografia na obálke: Saint-Tropez. © Branislav A. Švorc, foto.branisko.at

REDAKČNÁ RADA

doc. Ing. Peter Adamišín, PhD. (Katedra environmentálneho manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Dr. Pavel Chromý, PhD. (Katedra sociálnej geografie a regionálneho rozvoje, Univerzita Karlova, Praha)

Mgr. Jakub Köry, PhD. (School of Mathematics & Statistics, University of Glasgow, Glasgow)

prof. Dr. Paul Robert Magocsi (Chair of Ukrainian Studies, University of Toronto; Royal Society of Canada)

Ing. Lucia Mikušová, PhD. (Ústav biochémie, výživy a ochrany zdravia, Slovenská technická univerzita, Bratislava)

doc. Ing. Peter Skok, CSc. (Ekomos s. r. o., Prešov)

prof. Ing. Róbert Štefko, Ph.D. (Katedra marketingu a medzinárodného obchodu, Prešovská univerzita, Prešov)

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., predseda (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Petr Tománek, CSc. (Katedra verejnej ekonomiky, Vysoká škola báňská - Technická univerzita, Ostrava)

Mgr. Michal Garaj, PhD. (Katedra politických vied, Univerzita sv. Cyrila a Metoda, Trnava)

REDAKCIA

Mgr. Branislav A. Švorc, PhD., šéfredaktor (Vydavateľstvo UNIVERSUM, Prešov)

Mgr. Martin Hajduk, PhD. (Banícke múzeum, Rožňava)

PhDr. Magdaléna Keresztesová, PhD. (Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF, Nitra)

RNDr. Richard Nikischer, Ph.D. (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha)

PhDr. Veronika Trstianska, PhD. (Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr FSS UKF, Nitra)

Mgr. Veronika Zuskáčová (Geografický ústav, Masarykova univerzita, Brno)

VYDAVATEĽ

Vydavateľstvo UNIVERSUM, spol. s r. o.

www.universum-eu.sk

Javorinská 26, 080 01 Prešov

Slovenská republika

VŠEOBECNOSŤ AKO PRINCÍP DEMOKRATICKÉHO VOLEBNÉHO PRÁVA

UNIVERSALITY AS A PRINCIPLE OF DEMOCRATIC SUFFRAGE

Frederika Fogašová¹

Autorka pôsobí ako interná doktorandka na Katedre verejnoprávných disciplín Fakulty verejnej správy na Univerzite Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. Vo svojom výskume (dizertačnej práci) sa venuje problematike volebného práva, konkrétne vo vzťahu k princípom volebného práva a alternatívnym formám hlasovania.

The author works as an internal doctoral student at the Department of Public Law Disciplines, Faculty of Public Administration at the University of Pavol Jozef Šafárik in Košice. In her research (dissertation), she deals with the issue of electoral law, specifically in relation to the principles of electoral law and alternative forms of voting.

Abstract

In the text, the author clarifies the concept of democracy with the main emphasis on the characteristics of the principle of generality of electoral law as a basic criterion of democratic elections. In the context of this principle, the author differentiates between active and passive right to vote, states the difference between the conditions of the right to vote - "electoral censuses" and the conditions for exercising the right to vote. In the article, examples are given of limiting and expanding the principle of generality in the conditions of the Slovak Republic. In the article, the author summarizes the current state of the principle of generality of the right to vote in the Slovak Republic on the basis of valid legal regulations and presents proposals and considerations for strengthening and expanding the principle of generality, especially in connection with obstacles to the exercise of active right to vote.

Key words: the principle of generality of electoral law, democracy, right to vote

Abstrakt

Autorka v texte objasňuje pojem demokracia s hlavným dôrazom na charakteristiku princípu všeobecnosti volebného práva ako základného kritéria demokratických volieb. V kontexte tohto princípu autorka rozlišuje aktívne a pasívne volebné právo, uvádza rozdiel medzi podmienkami volebného práva – „volebnými cenzami“ a podmienkami výkonu volebného práva. V príspevku sú uvedené príklady obmedzenia a rozšírenia princípu všeobecnosti v

---

¹ Adresa pracoviska: Mgr. Frederika Fogašová, Katedra verejnoprávných disciplín, Fakulta verejnej správy, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Popradská 66, 040 11 Košice
E-mail: frederika.fogasova@student.upjs.sk

podmienkach Slovenskej republiky. Autorka v príspevku sumarizuje súčasný stav princípu všeobecnosti volebného práva v Slovenskej republike na základe platných právnych predpisov a predkladá návrhy a úvahy na posilnenie a rozšírenie princípu všeobecnosti, najmä v súvislosti s prekážkami výkonu aktívneho volebného práva.

Kľúčové slová: princíp všeobecnosti volebného zákona, demokracia, volebné právo

Úvod

Demokracia je širokým pojmom, ktorý nie je možné jednoznačne zadefinovať. Spája sa nám s usporiadaním spoločnosti a formou vlády, ako najvyššia hodnota slúžiaca človeku i celému spoločenstvu. (Korpášová, 2014) V súčasnej dobe je otázka demokracie veľmi aktuálna, môžeme to pozorovať nie len v teórii, ale aj v praxi. Existujú rôznorodé prístupy k objasneniu pojmu „demokracia“ ako nevyhnutného predpokladu vymedzenia základnej charakteristiky demokratického štátu (Orosz, 2021). Na tento pojem je možné nazerať z rôznych uhlov pohľadu vyplývajúcich z odlišných vedných disciplín – napr. z právneho, politologického či filozofického pohľadu.

Vo všetkých demokratických štátoch sú s volebným právom a voľbami spojené tzv. „princípy volebného práva“. Za najvýznamnejší z týchto princípov je považovaný princíp všeobecnosti volebného práva, často označovaný aj ako univerzálnosť volebného práva. (Domin, 2021) Je dôležité uviesť, že bez uznávania uvedeného princípu, by nebolo možné pokladať volebné právo za ľudské právo (Orosz et al., 2015).

Cieľom príspevku je analýza princípu všeobecnosti volebného práva v právnom poriadku Slovenskej republiky v spojení s demokraciou, a to hlavne prostredníctvom vyjadrenia podmienok, za ktorých osoba disponuje volebným právom (aplikované na Slovenskú republiku), ako aj uvedením príkladov rozširovania a obmedzovania všeobecnosti volebného práva, s úvahou nad možnosťou zavedenia povinnosti voliť. V nasledujúcich častiach bude priblížený pojem demokracia s priamou nadväznosťou na charakteristiku princípu všeobecnosti volebného práva, ktorý nachádzame zakotvený v Ústave Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. (ďalej len „Ústava SR“) a v zákone č. 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „volebný kódex“).

Demokracia a princípy demokratického štátu

Fenomén demokracie nachádzame už v starovekom Grécku. Snáď najznámejší výklad odvádzame od etymologického základu pojmu demokracia, ktorý je tvorený dvoma gréckymi slovami, a to „démós“ (ľud) a „krátos“ (vláda) – čiže demokracia ako vláda ľudu. (Koper a Štefániková, 2021)

V súčasnosti poznáme dve základné formy výkonu moci v demokratickom štáte – priamu (priamy výkon moci ľuďom) a zastupiteľskú demokraciu (výkon moci prostredníctvom zvolených zástupcov), nazývanú aj ako reprezentatívna či nepriama demokracia (Orosz, 2021). Nepriama demokracia založená na reprezentačnom princípe sa zrodila až postupnou transformáciou porozumenia základných atribútov demokracie, kedy priama účasť občanov na správe vecí verejných nemala vyhovujúcu podobu pre meniace sa spoločenské podmienky. Bezprostrednú účasť občanov na rozhodovaní nahradilo delegovanie

právomoci občanov na zástupcov, ktorí budú konať v ich mene a prijímať politické rozhodnutia. „Ľud“ ako základný kameň demokracie už nebol skutočným vykonávateľom moci, ale stal sa z neho titulárny nositeľ. (Koper a Štefániková, 2021)

Zhrňujúcu definíciu priamej a nepriamej demokracie vnímame v známom prejave amerického prezidenta A. Lincolna, ktorý charakterizoval demokraciu ako: „government of the people, by the people and for the people“, t. j. vláda ľudu, prostredníctvom ľudu a pre ľud (Orosz, 2021).

Vyjadrenie myšlienky demokracie ako hlavnej ideí humanizmu v Slovenskej republike, spoločne s ochranou ľudských práv a ich ústavným zakotvením, nachádzame aj v základnom zákone nášho štátu, t. j. v Ústave SR (Kočan, 2012). Princíp demokracie je vyjadrený v čl. 1 ods. 1 prvej vety Ústavy SR, ktorý znie: „Slovenská republika je zvrchovaný, demokratický a právny štát.“ Jeho zakotvenie nachádzame aj v čl. 32 Ústavy SR, ktorý vyzdvihuje „demokratický poriadok základných práv a slobôd.“

Medzi najvýznamnejšie princípy demokratického štátu možno zaradiť:

- princíp suverenity ľudu,
- princíp politického pluralizmu,
- princíp väčšiny,
- princíp slobodnej súťaže politických síl,
- princíp ochrany menšín,
- nedotknuteľnosť ľudských práv,
- princíp vlády na čas,
- princíp rovnosti a slobody všetkých členov demokratickej spoločnosti,
- princíp del'by moci. (Orosz, 2021)

Kľúčovým princípom je princíp suverenity ľudu (nazývaný aj ako princíp vlády ľudu), ktorý hovorí o tom, kto je v demokratickom štáte nositeľom moci, a zároveň v širšom kontexte v sebe zahŕňa priamu a zastupiteľskú demokraciu (Orosz, 2021). Tento princíp je vyjadrený v čl. 2 ods. 1 Ústavy SR: „Štátna moc pochádza od občanov, ktorí ju vykonávajú prostredníctvom svojich volených zástupcov alebo priamo.“ Niektorí autori, napr. americký ekonóm Joseph Schumpeter, zastávajú názor, že demokracia je totožná s voľbami (Orosz, 2021). Takéto jednostranné vnímanie demokracie je veľmi zjednodušené, aj keď súhlasíme, že demokracia je úzko spätá s voľbami, ktoré by mali byť slobodné a demokratické.

V ústavnom vyjadrení základných občianskych práv a slobôd v čl. 30 ods. 1 Ústavy SR je zakotvené právo občanov Slovenskej republiky „zúčastňovať sa na správe verejných vecí priamo alebo slobodnou voľbou svojich zástupcov.“ Právo občanov na priamu účasť na správe vecí verejných zaručuje Ústava SR v celoštátnom merítke prostredníctvom referenda, ktoré zachytáva piata hlava Ústavy SR. O demokratickej spoločnosti hovoria aj iné časti Ústavy SR, a to najmä druhá hlava Ústavy SR zakotvujúca základné práva a slobody, taktiež siedma hlava Ústavy SR zameraná na súdnu moc a v neposlednom rade ôsma hlava Ústavy SR obsahovo zameraná na prokuratúru Slovenskej republiky a verejného ochrancu práv. (Domin, 2021)

Vo vyššie uvedenom princípe suverenity ľudu vnímame spojitosť s princípom všeobecnosti volebného práva, ktorý je v tomto príspevku hlavnou témou (za ďalšie princípy

demokratického volebného práva sa považujú rovnosť, priamosť, tajnosť a princíp slobodných volieb), a ktorý pojednáva o tom, komu by malo volebné právo patriť.

Princíp všeobecnosti volebného práva

Definícia princípu všeobecnosti volebného práva je vymedzovaná rôznymi spôsobmi a rôznou mierou podrobnosti, resp. všeobecnosti, o ktorú sa pokúša ústavnoprávna doktrína (Domin, 2018).

Na základe jednej z definícií princípu všeobecnosti, by malo volebné právo patriť všetkým fyzickým osobám, ktoré dosiahli dospelosť bez ohľadu na to, aké je ich národnostné, sociálne, náboženské, politické, či iné postavenie v spoločnosti. V rámci všeobecnosti volebného práva je nutné odlišovať medzi aktívnym a pasívnym volebným právom a medzi podmienkami volebného práva (volebné cenzy) a podmienkami výkonu volebného práva (prekážky volebného práva). (Orosz et al., 2015) V súvislosti s uplatňovaním subjektívneho aktívneho a pasívneho volebného práva je teda možné povedať, že nemá každá osoba neobmedzenú možnosť zúčastniť sa volieb, pretože sa v demokratickom a právnom štáte princíp všeobecnosti volebného práva odvíja od množstva aspektov, ktoré určujú charakter či predpoklady diferenciacie jeho jednotlivých prístupov k možnosti voliť, resp. byť volený.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „Ústavný súd“) pri niekoľkých príležitostiach uviedol, čo znamená princíp všeobecnosti volebného práva. V uznesení Ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 5/03 z 26. apríla 2004 je všeobecnosť volebného práva vymedzená ako „právo všetkých občanov v danom štáte, ktorí dosiahli istú vekovú hranicu, jednak svojím hlasom spolurozhodovať pri tvorbe zastupiteľských orgánov (aktívne volebné právo) a jednak možnosť uchádzať sa o zvolenie za člena niektorého zo zastupiteľských orgánov (pasívne volebné právo)“. Negatívne vymedzenie všeobecnosti volebného práva nachádzame v náleze Ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 6/08 z 11. februára 2009, v ktorom sa uvádza, že „v demokratickom a právnom štáte je neprípustné, aby bola akokoľvek veľká skupina občanov alebo čo i len jeden občan bez závažného verejného záujmu vylúčená z volieb a zároveň jej bolo odopreté na určitú dobu vykonávať jedno z jej ústavou garantovaných práv, ak k takému opatreniu neexistuje legitímny cieľ (ciele) a súčasne nie sú s jeho prípadným odstránením ohrozené iné dôležité verejné záujmy“.²

Aktívne volebné právo je v Slovenskej republike upravené vo volebnom kódexe nasledovne: „Právo voliť má každý, kto najneskôr v deň konania volieb dovŕši 18 rokov veku podľa podmienok ustanovených v osobitných častiach (ďalej len „volič“).“ V ďalších častiach volebného zákona sú podmienky spresnené na základe určitých obmedzení. V Tabuľke 1 sa nachádzajú podmienky aktívneho a pasívneho volebného práva pre všetky typy volieb v Slovenskej republike (ďalej len „SR“) za účelom znázornenia rozličných podmienok pre možnosť voliť, resp. byť volený v týchto voľbách.

---

² Obdobne pozri tiež nález Ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 2/2016 z 22. marca 2017.

Voľby	Aktívne volebné právo (vek min. 18 rokov)	Pasívne volebné právo
Národná rada Slovenskej republiky (ďalej len „NRSR“)	Občan SR	Občan SR, min. 21 rokov + trvalý pobyt SR
Prezident	Občan SR	Občan SR zvoliteľný za poslanca NR SR, min. 40 rokov
Európsky parlament	- Občan SR + trvalý pobyt v SR - Občan štátu EÚ + trvalý pobyt v SR - Občan SR bez trvalého pobytu (SR/EÚ) v čase volieb na území SR	Občan SR/štát EÚ, min. 21 rokov
Orgány samosprávneho kraja (SK)	Občan SR/cudzinec + trvalý pobyt (obec/vojenský obvod SK u cudzinca)	Poslanec: obyvateľ SK + trvalý pobyt (obec SK/vojenský obvod SK, kde kandiduje), min. 18 rokov
		Predseda SK: obyvateľ SK, min. 25 rokov
Orgány samosprávy obcí (SO)	Obyvateľ obce (t.j. aj cudzinec) + trvalý pobyt v obci	Poslanec: obyvateľ obce + trvalý pobyt v obci, min. 18 rokov
		Starosta/Primátor: obyvateľ obce + trvalý pobyt v obci/meste, min. 25 rokov

Tabuľka 1 - Aktívne a pasívne volebné právo v Slovenskej republike

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Ústavy SR a volebného kódexu (k 03.03.2023)

Volebné cenzy sa zvyknú definovať ako podmienky ustanovené ústavou alebo volebnými zákonmi, pri splnení ktorých osoba nadobúda volebné právo. Medzi najvýznamnejšie cenzy, ktoré sa v minulosti uplatňovali alebo sa ešte stále uplatňujú, patria: cenzus rodu, rasový cenzus, majetkový cenzus, cenzus pôvodu, cenzus gramotnosti, cenzus pohlavia, náboženský cenzus, cenzus trvalého pobytu, štátoobčiansky cenzus a vekový cenzus. (Orosz et al., 2015) V Tabuľke 1 možno identifikovať cenzus trvalého pobytu, štátoobčiansky cenzus a vekový cenzus. Ako vidíme v Tabuľke 1, tak pre možnosť voliť je vo všetkých typoch volieb stanovená minimálna veková hranica pre voliča 18 rokov. Pri pasívnom volebnom práve nie je v Slovenskej republike jednotný vekový cenzus, ktorý hovorí o podmienke dosiahnutia určitej vekovej hranice pre volebné právo. Štátoobčiansky cenzus vylučuje osoby bez štátnej príslušnosti a cudzincov z volebného práva. S výnimkou volieb do orgánov územnej samosprávy je tento cenzus aplikovaný podľa volebného kódexu na voľby do NRSR, voľby

prezidenta a voľby do Európskeho parlamentu. Nepožadovanie štátoobčianskeho cenzu vo voľbách do orgánov územnej samosprávy priamo súvisí s požiadavkou cenzu trvalého pobytu, ktorého podstatou je nadobudnutie volebného práva na základe preukázania trvalého pobytu voliča v určitej obci (územnej jednotke). V určitých prípadoch, ako je tomu vo voľbách do Európskeho parlamentu, nie je nutný trvalý pobyt na území SR. Voliť prezidenta a poslancov parlamentu môžu aj občania SR, ktorí trvalý pobyt na území SR nemajú. Z vyššie uvedeného usudzujeme, že podmienky aktívneho a pasívneho volebného práva pre jednotlivé druhy volieb v SR majú spoločné, ako aj odlišné znaky.

Prekážky výkonu aktívneho volebného práva v SR

Pred popisom aktuálnych prekážok výkonu aktívneho volebného práva sa žiada aspoň v stručnosti uviesť existenciu prekážok pasívneho volebného práva v SR, aj keď nie sú predmetom tohto príspevku. Podľa § 6 volebného kódexu k prekážkam pasívneho volebného práva patria: výkon trestu odňatia slobody, právoplatné odsúdenie za úmyselný trestný čin a poslednou prekážkou je pozbavenie spôsobilosti na právne úkony.

K aktuálnym prekážkam výkonu aktívneho volebného práva, resp. podmienkam jeho výkonu, v SR podľa § 4 volebného kódexu patrí: „zákonom ustanovené obmedzenie osobnej slobody z dôvodu ochrany verejného zdravia, ak osobitný zákon v čase pandémie neustanoví inak“ (druhá časť vety bola doplnená novelou volebného kódexu z roku 2021, s účinnosťou od 01.01.2022). Riešením pre odstránenie tejto prekážky volebného práva by mohlo predstavovať napr. zavedenie alternatívnych foriem hlasovania, vrátane korešpondenčného hlasovania, elektronického hlasovania, hlasovania prostredníctvom splnomocnenca, či hlasovania prostredníctvom prenosnej volebnej schránky.

V podmienkach SR našlo svoje uplatnenie schválenie špeciálneho spôsobu hlasovania ad hoc pre spojené voľby do orgánov územnej samosprávy na jeseň 2022, ktoré v týchto voľbách aj bolo použité. Jedná sa o zákon č. 185/2022 Z. z., o špeciálnom spôsobe hlasovania vo voľbách do orgánov samosprávy obcí a vo voľbách do orgánov samosprávnych krajov, ktoré sa konajú v roku 2022 v rovnaký deň a v rovnakom čase a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (ďalej len „zákon č. 185/2022 Z. z. o špeciálnom spôsobe hlasovania“), podľa ktorého bolo osobám, ktoré z dôvodu ochrany verejného zdravia pred ochorením COVID-19 mali stanovené obmedzenie osobnej slobody, umožnené hlasovať v spojených voľbách, ktoré sa v roku 2022 konali v rovnaký deň a v rovnakom čase.

V spojených voľbách na jeseň 2022 požiadalo o špeciálne hlasovanie do špeciálnej schránky 1 867 voličov, pričom najviac žiadostí bolo podaných v meste Michalovce, v počte žiadostí 180 (Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, 2022). Myslíme si, že takáto zákonná úprava rozšírila a podporila všeobecnosť volebného práva, nakoľko umožnila hlasovať aj tým voličom, ktorí by sa z dôvodu ochrany verejného zdravia nemohli zúčastniť volieb. Vzhľadom na možnosť zhoršenia epidemiologickej situácie na Slovensku aj v budúcnosti, by bolo podľa nášho názoru vhodné uvažovať o schválení špeciálneho spôsobu hlasovania pre všetky typy volieb v SR. So zavedením špeciálneho hlasovania pre všetky typy volieb by bolo nepopierateľne spojené zvýšenie nákladov na ich realizáciu, ale na druhej strane by táto možnosť hlasovania výrazne posilnila všeobecnosť volebného práva.

Obmedzovanie a rozširovanie všeobecnosti volebného práva

Krok smerujúci k obmedzovaniu všeobecnosti volebného práva v SR a k rozširovaniu podmienok pre pasívne volebné právo starostov obcí, identifikujeme v súčasnosti neplatnom ustanovení vzdelanostného cenzu pre výkon funkcie starostu. Ústavný súd vyhovel návrhu poslancov NR SR, ktorí napadli niektoré ustanovenia volebného zákona z roku 2014 hovoriace o tom, že starosta musí mať pre výkon svojej funkcie ukončené minimálne stredoškolské vzdelanie a musí o tejto veci predložiť doklad. Ústavný súd už uznesením sp. zn. 18/2014 10. septembra 2014 pozastavil účinnosť ustanovenia, ktoré bolo napadnuté, preto v komunálnych voľbách v roku 2014 toto ustanovenie nebolo použité. Zavedenie vzdelanostného cenzu je vnímané ako narušenie všeobecnosti volebného práva, ktoré je zároveň aj podmienkou ústavne konformnej voľby starostu. Ústavný súd v rozhodnutí dospel k záveru, že napadnutá právna úprava stanovuje prísnejšie požiadavky pre dosiahnutie sledovaného cieľa než je potrebné, čo má za následok ústavne neprípustné obmedzenie nasledujúcich základných práv – právo zúčastňovať sa na správe vecí verejných, ako aj právo byť volený za starostu obce, resp. primátora mesta. Zároveň Ústavný súd tvrdí, že dosiahnuť spôsobilosť starostu obce alebo primátora mesta pre riadny výkon jeho funkcie, s výnimkou získania stredoškolského vzdelania podľa § 16 ods. 4 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 324/2012 Z. z., možno docieľiť aj inými opatreniami. (Nález Ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 18/2014 z 22. marca 2017)

V nadväznosti na vyššie uvedené rozhodnutie Ústavného súdu, by k opatreniu posilňujúcemu spôsobilosť starostu/primátora na riadny výkon jeho funkcie, mohol patriť špeciálny vzdelávací kurz pre starostov obcí a primátorov miest, prípadne samoštúdium starostov a primátorov ako teoretická príprava na výkon ich funkcie.

Významné rozšírenie princípu všeobecnosti volebného práva v podmienkach SR nastalo novelizáciou Ústavy SR vykonanou ústavným zákonom č. 90/2001 Z. z., tzv. „veľká novela ústavy“, ktorá sa následne preniesla do zákonnej úpravy s účinnosťou od 1. marca 2002. V Ústave SR sa doplnil čl. 30 ods. 1, ktorý umožnil cudzincom s trvalým pobytom v obci disponovať aktívnym a pasívnym volebným právom do orgánov samosprávy obcí a orgánov samosprávnych krajov. Výrazne sa týmto krokom posilnila všeobecnosť volebného práva na našom území.

Podobný prípad, aj keď v užšej podobe, nachádzame vo Veľkej Británii, kde je aktívne volebné právo priznané aj občanom Commonwealthu s trvalým pobytom vo Veľkej Británii. Približne také isté právo majú írski občania vo Veľkej Británii a britskí občania v Írsku. Samotná Rada Európy odporučila štátom Európskej únie v novembri 1991, aby do orgánov územnej samosprávy mohli voliť aj cudzinci žijúci na území členského štátu. (Orosz et al., 2015)

K možným úvahám v kontexte rozširovania všeobecnosti volebného práva patrí filozofia naplnenia princípu suverenity ľudu, v rámci ktorej sa je možné uvažovať o zavedení povinnosti voliť (Cibulka, 2015).

V súčasnosti je volebná povinnosť zavedená vo viacerých demokratických štátoch, napr. v Belgicku, Luxembursku a v niektorých spolkových krajinách Rakúska (Cibulka, 2015). K štátom, ktoré majú zavedenú volebnú povinnosť patria aj štáty Latinskej Ameriky,

Turecko či Austrália. Na základe česko-slovenskej ústavnoprávnej histórie vyplýva, že povinnosť voliť platila aj v Československej republike, a to od októbra roku 1919 do 2. júna 1954, kedy nadobudol účinnosť zákon č. 27/1954 Zb. o voľbách do Národného zhromaždenia, ktorý neprevzal do svojej právnej úpravy volebnú povinnosť aktívneho volebného práva z predošlých právnych úprav. Niektoré osoby boli z taxatívne vymedzených dôvodov oslobodené v deň volieb od povinnosti voliť, išlo napr. o osoby, ktoré boli staršie ako 70 rokov; osoby, ktoré sa nevedeli dostaviť do volebnej miestnosti z dôvodu choroby alebo telesnej chyby; osoby, ktoré boli v deň volieb vzdialené od miesta voľby najmenej sto kilometrov a ďalšie. To, že reálne nešlo o povinnosť voliť, ale len o vonkajšiu účasť vo voľbách, čiže o povinnosť registrácie v zozname okrskovej komisie pred samotnou voľbou, zhodnotil český právnik František Weyr. Tajnosť voľby by podľa neho takto konštruovanú volebnú povinnosť neumožňovala. Preto volič, ktorý nechce hlasovať za žiadneho kandidáta alebo politickú stranu, vhodí do volebnej schránky tzv. biely lístok, kde nikoho neoznačí alebo protestne odovzdá neplatný hlas. (Birás, 2013)

S nedodržaním právnej povinnosti je spojená aj sankcia za jej nedodržanie, ktorá by nemala byť symbolická, ale ani represívna (Birás, 2013). V niektorých krajinách sa nedodržanie volebnej povinnosti nesankcionuje vôbec, v iných sa jedná o peňažnú pokutu a v Turecku hrozí za nezúčastnenie sa volieb až väzenie (Čurila, 2007). Najoptimálnejšou alternatívou z vyššie uvedených možností sa javí v prípade porušenia povinnosti voliť stanovenie primeranej peňažnej sankcie.

Otázkou je, či by pri zavedení povinnosti voliť bolo možné hovoriť o demokratickom fungovaní štátu a volebného procesu, a z toho vyplývajúceho „demokratického“ výsledku volieb. Vychádzame hlavne z ustanovenia Ústavy SR v čl. 30 ods. 1 prvej vety: „Občania majú právo zúčastňovať sa na správe verejných vecí priamo alebo slobodnou voľbou svojich zástupcov“, ktorý hovorí o práve, nie o povinnosti. Zavedenie povinnosti voliť by na druhej strane pozitívne ovplyvnilo volebnú účasť. Ak by nastala situácia opakovaného znižovania volebnej účasti v nasledujúcich rokoch, tak v takom prípade bude myšlienka zavedenia povinnosti voliť čoraz viac aktuálna. Zároveň si myslíme, že rozširovanie alternatívnych spôsobov hlasovania v podmienkach Slovenskej republiky sa javí ako adekvátnejší postup na posilnenie volebnej účasti vo voľbách, ako zavedenie povinnosti voliť pre oprávnených voličov.

V kontexte snahy o rozširovanie všeobecnosti volebného práva vnímame za dôležité spomenúť zamietnutý návrh poslanca I. Matoviča, politického lídra strany OĽANO, ktorý 14. februára 2023 predložil do NR SR návrh na zmenu volebného kódexu s plánovanou účinnosťou od 1. júna 2023. Tento návrh mal za účel zaviesť právo na odmenu za účasť vo voľbách pre voliča, ktorý preukázateľne odovzdal hlasovací lístok v parlamentných voľbách, vo výške 500 eur. Odmenu malo podľa návrhu vyplácať Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky prostredníctvom poskytovateľa univerzálnej služby podľa § 3 ods. 1 zákona č. 324/2011 Z. z. o poštových službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Návrh obsahoval aj prechodné ustanovenie, ktoré spresňovalo, že odmena za účasť vo voľbách sa vzťahuje len na účasť v parlamentných voľbách, ktoré sa majú konať ako prvé od nadobudnutia účinnosti novely volebného kódexu, t.j. na voľby do NR SR, ktoré budú realizované 30. septembra 2023. (Parlamentná tlač č. 1440, VIII. volebné

obdobie NR SR) Predkladateľ I. Matovič na tlačovej konferencii obhajoval svoj návrh jeho snahou „dosiahnuť maximálnu volebnú účasť“, pretože sa obáva historicky najnižšej volebnej účasti v najbližších parlamentných voľbách. Napriek tomu, že uvedený kontroverzný návrh zaváňa vysokou dávkou korupcie a neadekvátnej volebnej kampane, I. Matovič nesúhlasil s tým, že sa jedná v tomto prípade o volebnú korupciu. (Tlačová agentúra Slovenskej republiky, 2023) Zamietnutý návrh novely volebného kódexu o odmeňovaní voličov za ich účasť vo voľbách nepovažujeme za vhodnú formu rozširovania všeobecnosti volebného práva, a teda zvyšovanie účasti voličov vo voľbách, práve naopak, spomínaný návrh považujeme za vysoko rizikový krok popierajúci základné demokratické hodnoty a hodnoty právneho štátu. Zvlášť problematické sa javí jeho plánované použitie len na nasledujúce parlamentné voľby, ako aj výška vyplácanej odmeny za účasť vo voľbách, pretože sa návrh vyznačuje volebnou korupciou, ktorou motívom nie je zvýšenie celkovej volebnej účasti, ale prioritne volebnej účasti politickej strany, ktorá návrh predložila do NR SR.

Záver

Na základe vymedzenia demokracie a princípu všeobecnosti volebného práva v prvej polovici príspevku je možné tento princíp považovať za jeden z fundamentálnych princípov právneho poriadku SR ako demokratického štátu. Na základe platných právnych predpisov upravujúcich to, komu volebné právo v Slovenskej republike patrí, t. j. Ústava SR a volebný kódex usudzujeme, že volebné právo patrí všetkým slovenským občanom (v prípade volieb do orgánov územnej samosprávy aj obyvateľom – cudzincom) za splnenia zákonom stanovených podmienok.

Na základe súčasného zakotvenia princípu všeobecnosti v podmienkach Slovenskej republiky nevnímame prílišné obmedzenia volebného práva. Práve naopak, veľmi pozitívne hodnotíme zmenu, ktorá nastala ústavným zákonom č. 90/2001 Z. z., a ktorá umožnila voliť do orgánov územnej samosprávy aj cudzincom. Rozšírilo to nie len princíp všeobecnosti volebného práva, ale posilnilo aj samotnú demokraciu v štáte.

Na záver sa pokúsime o stručnú formuláciu návrhov, ktoré by dopomohli k lepšiemu zabezpečeniu princípu všeobecnosti volebného práva v právnom poriadku SR. Riešenie by mohlo spočívať napr. v zavedení nových alternatívnych foriem hlasovania, ako je rozšírenie korešpondenčného hlasovania aj na voľby prezidenta či rozšírenie hlasovania hlasovacím preukazom aj pre voľby do orgánov územnej samosprávy.

Možnosť zavedenia povinnej účasti vo voľbách vnímame negatívne, nakoľko sledovaný účel zvýšenia volebnej účasti, a tým aj zvýšenia účasti občanov na správe vecí verejných, by pri nízkych sankciách aj tak nebol docieľený, a dokonca by narúšal demokratické právo zúčastniť sa volieb, ktoré by menil na povinnosť.

*Tento článok odporúča na publikovanie vo vedeckom časopise Mladá veda:
prof. JUDr. Ladislav Orosz, CSc.*

Použitá literatúra

1. BIRÁS, V. 2013. Voľby, volebné právo a volebná povinnosť. [online]. [cit. 2023-04-25]. Dostupné na: https://www.projustice.sk/pravne-dejiny/volby-volebne-pravo-volebna-povinnost?fbclid=IwAR1ZaDwqkZCLYdRI2wdfE_CrZbIK8h3s9VoCyE_ZMN6WsZB47eGAKzHnUYI
2. CIBULKA, L. 2015. Princípy volebného práva a nový volebný zákon. In: Aktuálne problémy volebného práva – nové volebné zákony. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, ISBN 978-80-8152-345-8.
3. ČURILA, D. 2007. Volebná povinnosť – vrchol etatizmu? [online]. [cit. 2023-03-28]. Dostupné na: <https://blog.postoj.sk/8272/volebna-povinnost-vrchol-etatizmu>
4. DOMIN, M. 2018. Všeobecnosť volebného práva v Slovenskej republike a jej materiálne zabezpečenie. Bratislava: Wolters Kluwer SR s. r. o., ISBN 978-80-8168-911-6.
5. DOMIN, M. 2021. Volebné právo a volebné systémy. 2. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer SR s. r. o., ISBN 978-80-571-0369-1.
6. KOČAN, M. 2012. Ústava Slovenskej republiky a princípy demokracie. In: 20 rokov Ústavy Slovenskej republiky I. Ústavné dni: zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie II. zväzok: Košice, 3. – 4. októbra 2012. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, ISBN 978-80-8152-001-3.
7. KOPER, J. a ŠTEFÁNIKOVÁ, L. 2021. Voľby a politické strany v postdemokracii. In: 1989 – 2019: Dekády zmien. Kam kráčaš demokracia. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, ISBN 978-80-8152-991-7.
8. KORPÁŠOVÁ, L. 2014. Demokracia - vláda ľudu. In: Politika v kultúre, kultúra v politike. Kam kráčaš demokracia. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, ISBN 978-80-8152-168-3.
9. MINISTERSTVO VNÚTRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY, 2022. Špeciálne hlasovanie sa uskutočňuje v 1 867 prípadoch, spojené voľby majú pokojný priebeh. [online]. [cit. 2023-04-12]. Dostupné na: <https://www.minv.sk/?informacie-komisia-pre-volby&sprava=specialne-hlasovanie-sa-uskutocnuje-v-1-867-pripadoch-spojene-volby-maju-pokojny-priebeh>
10. Nález Ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 6/08 z 11. februára 2009.
11. Nález Ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 18/2014-97 z 22. marca 2017.
12. Nález Ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 2/2016-108 z 22. marca 2017.
13. OROSZ, L. a kol., 2015. Volebné právo. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, ISBN 978-80-8152-346-5.
14. OROSZ, L. 2021. Základy štátovedy. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, ISBN 978-80-574-0010-3.
15. Parlamentná tlač č. 1440, VIII. volebné obdobie NR SR. [online]. [cit. 2023-05-20]. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/cpt&ZakZborID=13&CisObdobia=8&ID=1440>
16. TLAČOVÁ AGENTÚRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY, 2023. Až 500 eur za účasť vo voľbách? Matovič prišiel s novou „atómovkou“. [online]. [cit. 2023-05-19]. Dostupné na: <https://ekonomika.pravda.sk/ludia/clanok/657061-az-500-eur-za-ucast-vo-volbach-matovic-prisiel-s-novou-atomovkou/#:~:text=Matovi%C4%8D%20pri%C5%A1iel%20s%20novou%20E2%80%9Ea%C3%B3m%20ovkou%20168%20Za%20C3%BA%C4%8Das%C5%A5,utorok%20predlo%C5%BEil%20n%C3%A1vrh%20ktor%C3%BD%20by%20t%C3%Bato%20zmenu%20priniesol>
17. Uznesenie Ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 5/03-110 z 26. apríla 2004.
18. Ústavný zákon č. 90/2001 Z. z., z 23. februára 2001, ktorým sa mení a dopĺňa Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov.
19. Zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky v znení platných právnych predpisov.
20. Zákon č. 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
21. Zákon č. 185/2022 Z. z., o špeciálnom spôsobe hlasovania vo voľbách do orgánov samosprávy obcí a vo voľbách do orgánov samosprávnych krajov, ktoré sa konajú v roku 2022 v rovnaký deň a v rovnakom čase a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

Mladá veda

Young Science

ISSN 1339-3189